

Nr 932

Av herr Hedlund m. fl., om riktlinjer för en regional miljövård.

(Lika lydande med motion nr 728 i Första kammaren)

Under senare år har miljövårdsproblemen blivit alltmer påträngande. Den snabba tekniska utvecklingen och den gynnsamma konjunkturutvecklingen i Europa efter kriget har medfört ett hårt utnyttjande av naturresurserna med en ständigt tilltagande nedsmutsning av vattendragen och luften med substanser som kan äventyra en rationell vattenförsörjning och som dessutom innebär stora hälsorisker. Statsmakterna har uppmärksammat denna fara och vidtagit åtgärder för att stävja nedsmutsningen i Sverige och även för att söka återvinna redan förlorad terräng i detta avseende. Tillkomsten av statens naturvårdsverk får ses som en upprustning i kampen mot framför allt vatten- och luftföroreningar, och forskningsbehovet inom miljövården torde — i en nära framtid — komma att kräva ökade insatser från hela samhället.

Även om åtgärder mot luft- och vattenförstöringen inom landet vidtages, har hittills praktiskt taget ingenting gjorts för att bekämpa den regionala nedsmutsningen av vår miljö. Alarmerande rapporter visar att nederbörden på vissa ställen är så starkt sur att fisken i sjöarna dör och att även en minskning av skogsproduktionen kan ha berott på den tilltagande surhetsgraden i nederbörden under senare år. Ännu mer betänkligt är detta eftersom man kan misstänka att orsaken till den ökande surhetsgraden i nederbörden ligger utanför landets gränser och att möjligheterna till omedelbara åtgärder därför är starkt begränsade.

Sverige berörs emellertid inte enbart av den luft som kommer från de starkt industrialiserade delarna av Europa. Sverige är till stor del omgivet av hav som är gemensamma för ett flertal länder i Europa. Östersjön kan tyckas vara en mycket stor recipient, som dock flitigt utnyttjas för både kommunala och industriella utsläpp. Tar man hänsyn till de samlade utsläppen till Östersjön och dess vattenutbyte med Atlanten, består Östersjöns vatten uppskattningsvis till en halv procent av avloppsvatten. Vissa tecken tyder också på att långsamma förändringar försiggår i Östersjön — syrebristen i de djupare delarna tenderar att utbreda sig på ett oroväckande sätt. Detta är synnerligen allvarligt med tanke på den långa gräns som Sverige har mot Östersjön och Östersjöns betydelse dels ur fiskesynpunkt, dels ur rekreationssynpunkt.

Också med hänsyn till den nordeuropeiska kontinentens vattenförsörjning kan i en framtid Östersjön som sötvattensrecipient komma att få en lika avgörande roll som de stora sjöarna på den nordamerikanska kontinenten. Framtida utsläpp av substanser, som kan omöjliggöra Östersjöns vidare utnyttjande, måste därför noggrant övervägas.

Även de delar av Atlanten som berör Europa — Nordsjön med Skagerack och Kattegatt — belastas för närvarande oerhört hårt med avloppsutsläpp från en sammanlagd folkmängd av ca 200 miljoner människor och från en intensiv industri. Tillståndet i vissa delar av Nordsjön är för närvarande starkt påverkat av dessa enorma utsläpp. *På grund av havsströmmarna inom området kan man befara att utsläppen i Nordsjön i framtiden kommer att starkt påverka dels Sveriges möjligheter att utnyttja Kattegatt och Skagerack som recipienter, dels hela det ekonomiskt och försörjningspolitiskt så viktiga nordsjöfisket.* Om Kattegatt-Skagerack sålunda överlastas av artfrämmande substanser så att vattenområdets recipientkapacitet begränsas, kan detta även innebära en begränsande faktor för lokalisering av industrier till den svenska västkusten eller i övrigt en fördyring av den industriella eller kommunala expansionen inom området.

Situationen är således mycket oroande, särskilt för Sveriges del, eftersom våra egna åtgärder i luft- och vattenvårdande syfte endast i obetydlig grad kan påverka den framtida utvecklingen. Något internationellt organ som med kraft kan bearbeta problemet och på regional basis föreskriva förbättrande åtgärder finns inte.

I allmänna ordalag kan man säga att problemet är ett internationellt samarbetsproblem inom den berörda regionen. Ett samarbete av den arten innebär dels ett forsknings- och utredningsarbete som skall syfta till att fastställa vilka förändringar i luft- och vattenmiljö som äger rum inom regionen och deras orsaker, dels internationella överenskommelser som syftar till att begränsa utsläpp av substanser, som visar sig vara skadliga.

Sverige har under de gångna åren varit ledande i Europa inom miljövårdsforskningen. Det västeuropeiska observationsnätet för luft- och nederbörds kemi organiserades i Sverige för mer än 10 år sedan, och tack vare detta har den starkt ökade försurningen av nederbörden kunnat iakttas. Sverige har gjort en mycket stor insats på forskningsområdet beträffande biocider och deras spridning i naturen. Det är här fråga om arbeten som uppmärksammas utomlands. På miljövårdsforskningens område, speciellt i regional skala, har Sverige inte endast tagit initiativ utan har för närvarande ett avsevärt försprång framför andra länder i Europa. *I problemet om den regionala nedsmutsning som diskuterats har därför Sverige en chans, men framför allt en skyldighet, att än en gång ta ett viktigt initiativ till ett regionalt forsknings- och handlingsprogram. En annan omständighet som talar för detta är också Sveriges neutralitet, som garanterar möjligheter till förhandlingar och samarbete med alla berörda parter i europa-regionen.*

På vilket sätt Sverige kan tänkas angripa problemet måste enligt vår mening bli föremål för utredning. En möjlighet finns i tillskapandet av två internationella kommissioner, en vatten- och en luftvårdskommission, i likhet med det sätt på vilket problemen kring internationella älvar handhas. Möjligheten att knyta en sådan verksamhet till Europarådet eller annat internationellt organ bör också undersökas. Med tanke på problemets omfattning framstår det som nödvändigt att vid realiserandet av här skisserad målsättning de svenska intressena bevakas av ett till regeringen på ett eller annat sätt direkt knutet organ.

Här anförda synpunkter anser vi böra ligga till grund för ett svenskt initiativ till upprättandet av ett handlingsprogram för att på nordeuropeisk basis söka skapa ett internationellt kontrollorgan till förhindrande av en från miljösynpunkt skadlig utveckling av luft- och vattenrummet, i första hand inom västra och norra Europa.

Med hänvisning till det ovan anförda får vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en allsidig och förutsättningslös parlamentarisk utredning med uppgift att i samarbete med naturvetenskaplig expertis utarbeta riktlinjer för regional miljövård genom någon form av internationellt kontrollorgan.

Stockholm den 26 januari 1968

Gunnar Hedlund (cp)

Lars Eliasson (cp)

i Sundborn

Nils G. Hansson (cp)

i Skegrie

S. G. W. Wahlund (cp)

Sven Vigelsbo (cp)

Gunnar Larsson (cp)

i Luttra

Gustaf Svensson (cp)

i Vä

John Eriksson (cp)

i Bäckmora

Johannes Antonsson (cp)

Erik Grebäck (cp)